

BESLUT

2016-03-07

Dnr: 15/02842

SAKEN

Uppdrag granskning, SVT1, 2015-08-26, inslag om ett förbud; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget var ett granskande reportage om en kommuns och en kioskägares syn på bland annat ett förbud att bereda och servera potatismos. Programledaren och reportern inledde reportaget enligt följande.

(Programledare) – Välkomna till säsongspremiären av *Uppdrag granskning*. Tänk er en person som ständigt hävdar att en myndighet har gjort fel och som ser konspirationer och svek överallt. En sådan person som man brukar kalla rättshaverist. I kvällens program ska vi titta närmare på en uppmärksammanad konflikt mellan en korvkioskägare och en kommun. En konflikt som i folkmun har kommit att kallas för "moskriget". Det här har pågått i flera år och nu har Kommungranskarna med [personnamn] och [personnamn] tagit sig an fallet.

(Reporter) – Vi är på väg för att nysta i en historia som Kommungranskarna normalt sett aldrig skulle ge sig på. Vi har visserligen fått massor av tips till redaktionen om just det här men i princip alla mejl kommer från en och samma person – en korvkioskägare som efter ett felaktigt myndighetsbeslut hamnat på kollisionskurs med sin kommun och envist hävdar att det är han som har rätt.

Längre fram i reportaget sammanfattade reportern hur det gick till när tvisten mellan korvkioskägaren och kommunen började, samtidigt som tecknade bilder visades. Följande sades.

(Reporter) – Alla vi pratar med här i [ortsnamn] tycks känna till konflikten mellan kommunen och småföretagaren [kioskägaren] och hans korvmoj. Men det ingen verkar förstå är hur den kan ha pågått så här länge – i över sex år. Eller hur det gick till när

kiosken fick sin nuvarande placering på en lerig grusplan bakom det nya kommunhuset. Men vi tar det från början.

(Reporter) – 2005 köper [kioskägaren] korvkiosken [kioskens namn] och ansöker sedan om godkännande av verksamheten. I ansökan kan man läsa att [kioskägaren] bland annat kommer att servera korv och mos. Och under de nästkommande åren går allt sin gilla gång. Det görs några livsmedelsinspektioner med anmärkningar men [kioskägaren] kan fortsätta att tillaga och servera sin korv och potatismos. Men så, i juni 2009, görs ännu en inspektion med flera nya anmärkningar. Bland annat behövde det städas, ett skåp flyttas och en mattkant lagas. Dessutom, menade man, hade han inte de rätta tillstånden för att göra mos. Men, fem dagar senare godkänner kommunen [kioskens namn] och [kioskägaren] ansöker om de rätta tillstånden. Då får han avslag och i september 2009 kommer i stället ett förbud att tillaga och servera mos. Och så får korvkiosken som sålt potatismos de senaste 25 åren plötsligt inte längre göra det och moskriget i [ortsnamn] är därmed ett faktum.

Därefter medverkade korvkioskens ägare. Följande sades.

(Kioskägare) – I förbudet, där först, specificerar de vad jag ska åtgärda. Där, enbart. Och så får man inte göra. Jag måste ju få en lista på: "De här anmärkningarna har vi va" men det fick jag inte. (Reporter) – För mig som utomstående då, det låter ju lite konstigt. Varför gjorde de så? (Kioskägare) – Åh, herre Jesus, ja, det ska du ju fråga dem, för att jag kan inte svara på varför de är idioter. (Reporter) – Men varför tror du att de gjorde så? (Kioskägare) – Ja, ärligt talat. Hon kunde inte sitt jobb och hon kunde inte backa. Och... de kunde inte backa. Det är så dumt så jag vet inte vad jag ska säga. Och sedan blev det prestige i det hela.

(Reporter) – Vi har under flera månader, utan framgång, sökt inspektören som [personnamn] sa inte kunde backa. För mycket pekar på att det faktiskt handlar om just detta. Prestige. [Kioskägaren], som är minst sagt stridbar, stänger nu under en period kiosken, överklagar mosförbudet hos länsstyrelsen, gör en JO-anmälan, skriver tidningsinsändare och är nog allmänt jobbig för kommunen. Självaste kommunalrådet engagerar sig och skriver bland annat en insändare i lokaltidningen tillsammans med politikerna i bygg- och miljönämnden där han argumenterar mot [kioskägaren] och står på sig. Det saknas laglig grund, skriver han, för att ge det där mostillståndet.

I sekvensen som följde medverkade personen som vid den tiden var kommunalråd, NN. NN beskrev varför han och andra politiker hade skrivit en insändare om ärendet i en lokaltidning. Bland annat underströk NN att det inte var som företrädare för kommunen som insändaren skrivits, utan i rollen som politiker. Därefter medverkade en annan politiker från den aktuella kommunen som var med och skrev insändaren och som också var med och fattade beslutet om förbud att bereda potatismos. Han tog nu avstånd från hur han och kommunen agerat i ärendet. Sedan redogjorde reportern för delar av händelseutvecklingen i ärendet enligt följande.

(Reporter) – I januari 2010 ger länsstyrelsen [kioskägaren] i alla fall rätt och upphäver mosförbudet. Kommunen tvingas backa. Och därmed borde konflikten vara till ända, men riktigt så blir det inte. Visserligen serverades det mos i [kioskens namn] igen men dåvarande kommunalrådet [personnamn] vill inte medge att kommunen gjort fel. I ännu en insändare skriver han att länsstyrelsen inte kritiserar kommunens handläggning. Jag förstår inte, för när jag går igenom de tre beslut där [personnamn] faktiskt fått rätt konstaterar länsstyrelsen till exempel att myndighetsutövning mot enskild har skett på

felaktigt vis och att beslut inte tillkommit i laga ordning och att det är svårt att följa bygg- och miljönämndens resonemang.

Därefter intervjuades NN. Följande sades i samtalet med reportern.

(NN) – Det framgår inte av det att de uppfattar det som en brist. (Reporter) – Jo, det gör det. (NN) – Jag håller inte med om det. (Reporter) – Nej, du väljer att tolka det på ett annat sätt. (NN) – Ja. (Reporter) – Men faktum är att ni fick fel i tre stycken beslut från länsstyrelsen. Så är det. Det återvisades till kommunen, eller hur? (Kommunalråd) – Jag har läst två av dem. Det ena är formella skäl och det andra är en kritik som mycket väl också, från länsstyrelsens sida, kan betraktas som självkritik. (Reporter) – Det var länsstyrelsens fel? (NN) – Ja, det står ju så. (Reporter) – Vad menar du? Att det är länsstyrelsens fel? (NN) – Länsstyrelsen anser att det är svårt att följa miljönämndens resonemang. (Reporter) – Så det är länsstyrelsens fel? De fattar inte. Det är det. (NN) – Ja, det är i alla fall inte självklart att det är kommunen man kritiserar. (Reporter) – Nej, okej. Det som blev var i vart fall att [kioskens namn] fick sälja sitt mos igen. (NN) – Ja. (Reporter) – Har det gått prestige i det här? (NN) – Jag tycker inte det.

Sedan medverkade kioskägaren igen och följande sades.

(Reporter) – Du fick ju rätt och kommunen var ju tvungna att låta dig göra och servera ditt mos här. (Kioskägare) – Yes. (Reporter) – Varför är det inte ur världen nu då? (Kioskägare) – Därför att då lovade man mig att jag skulle få ett skadestånd för det här. Och sen tyckte jag också att... Det dröjde väl nästan ett år innan jag hade då lagt fram mina krav på ersättning. Sedan kom det fram nya fakta så att jag ville att man skulle göra en internutredning kring det här. Och då startade man en sådan, även om den fuskades bort, och då dröjde det ytterligare en tid.

Under resterande delar av reportaget diskuterades den fortsatta utvecklingen i ärendet. Bland annat togs frågor om eventuell ersättning till kioskägaren och ett markanvisningsavtal upp. Fler företrädare för den aktuella kommunen medverkade och kommenterade tvisten med kioskägaren.

ANMÄLAN

Anmälan, NN, anser att reportaget gav en felaktig bild av händelserna. I inslaget användes uttryck som ”ett felaktigt myndighetsbeslut”, men enligt NN går det inte att hitta något enskilt beslut som kan ligga till grund för detta uttryck.

Enligt NN har länsstyrelsen inte i något beslut kritiserat kommunen för beslutet om mosförbud. NN har per mejl frågat SVT vilket beslut reportern i inslaget syftade på och fick ett svar med en hänvisning till ett visst beslut. Enligt NN står i det aktuella länsstyrelsebeslutet att kommunen har haft rätt att meddela förbud av ifrågavarande slag och att eftersom kommunen redan innan hade beslutat om mosförbud, upphävde man kommunens beslut om mosförbud. I det aktuella beslutet från länsstyrelsen finns ingen kritik mot kommunen.

I ett annat beslut av länsstyrelsen berörs mosförbudet och i det står att eftersom kommunens krav är uppfylla ska beslutet upphävas. NN anser att detta är helt okontroversiellt och hänvisar slutligen till två beslut av länsstyrelsen på *Uppdrag granskning*s webbplats.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför sammanfattningsvis följande.

Det felaktiga myndighetsbeslutet som reportaget åsyftar är den aktuella kommunens beslut att godkänna livsmedelsanläggningen den 12 juni, men senare, den 28 september, avslå ytterligare en ansökan för samma livsmedelsanläggning, med hänvisning till den inspektion som gjordes den 5 juni, alltså några dagar *innan* det första godkännandet av livsmedelsanläggningen. Följande formulering finns i ett av de aktuella länsstyrelsebesluten.

Länsstyrelsen upphäver det överklagade beslutet och återsänder ärendet till Bygg- och miljönämnden för fortsatt handläggning. (...)

Det är svårt att utifrån föreliggande dokumentation följa Bygg- och miljönämndens resonemang att godkänna anläggningen den 12 juni 2009 med de brister som påtalades vid inspektionen den 5 juni 2009 och sedan avslå ansökan om ändring av livsmedelsanläggning den 28 september 2009 med hänvisning till bristerna som uppdagades den 5 juni 2009.

Med hänsyn till det ovan anförda finner Länsstyrelsen att det överklagade beslutet skall upphävas och ärendet återsändas till Bygg- och miljönämnden för fortsatt handläggning.

Kommunens beslut från den 28 september berör förbudet att servera och tillaga mos. Enligt ovan nämnda länsstyrelsebeslut var det felaktigt att inte tillåta servering då de fel som påpekats den 5 juni åtgärdats och bygg- och miljönämnden godkänt anläggningen den 12 juni.

Vid Länsstyrelsens inspektion på aktuell anläggning den 27 januari 2010 hade en del förbättringar utförts jämfört med då den senaste inspektionen gjordes av Bygg- och miljönämnden den 5 juni 2009. De brister i lokalen som påtalats av Nämnden var till stor del åtgärdade. Länsstyrelsen gör bedömningen att lokalen i dag, med funktionella rutiner, kan fungera för den användning som beskrivs i ansökan om ändring av livsmedelsanläggning.

Enligt ett annat länsstyrelsebeslut var kommunens beslut om förbudet även formellt fel:

Länsstyrelsen upphäver på formella grunder Bygg- och miljönämndens beslut den 29 september 2009 om förbud att bereda och servera potatismos.(...)

Då [kioskens namn] i [kommunens namn] genom det av Bygg- och miljönämnden meddelade godkännandet av livsmedelsanläggning saknar rätt att bereda och servera potatismos får det överklagade beslutet om förbud till sådan beredning och servering ingen självständig juridisk verkan i sak. Länsstyrelsen finner därför att det överklagade beslutet skall upphävas på formella grunder. Vid denna utgång i ärendet saknas anledning att pröva frågan om inhibition.

Det finns tre länsstyrelsebeslut där kioskägaren överklagat kommunens olika beslut rörande hans verksamhet och fått rätt. Det innebär de facto kritik mot kommunens beslut, även om kritiken i ett av fallen endast var på formella grunder. I reportaget framkom tydligt att det före detta kommunalrådets ståndpunkt är att kommunen inte ska ha blivit kritiserad, både i intervju och i refererandet av den insändare som kommunens representanter skrivit.

Det framgick tydligt av reportaget att NN inte vill kännas vid den kritik som kommit från länsstyrelsen avseende kommunens hantering av ärendet. Behandlingen av ämnet blev därför inte på något sätt ensidig.

Den medverkade NN fick även före sändning ta del av samtliga citat, ord för ord, i sitt sammanhang, för att ges möjlighet att rätta till eventuella missförstånd.

KOMMENTAR FRÅN ANMÄLAREN

NN har inkommit med följande kommentar på SVT:s yttrande.

SVT kommenterar inte NN:s mejlkonversation med reportern, där reportern ger klart besked om vilket det felaktiga myndighetsbeslut som avses är. I det står tydligt att nämnden haft rätt att meddela förbud av ifrågavarande slag. Men eftersom nämnden redan tidigare fattat ett beslut med samma innebörd, upphäver man det senare beslutet. Resultatet av länsstyrelsens beslut blev alltså att förbudet att tillverka mos fortfarande gällde. Det är givetvis högst osakligt att påstå att länsstyrelsens beslut tyder på att ett felaktigt kommunbeslut drabbat den aktuella korvkiosken.

I sitt yttrande tar SVT också upp ett annat beslut av länsstyrelsen. NN anser att inte heller detta beslut innebär ett konstaterande att kommunen fattat ett felaktigt beslut. Visserligen finns en formulering om att det är svårt att följa ett resonemang, men det är inte uttryckt som kritik. Däremot står det annat som tyder på att länsstyrelsen stöder beslutet om mosförbud. Man går till och med längre än kommunen när det gäller krav för att få tillverka mos.

Länsstyrelsen konstaterade vid sin inspektion att de brister som påtalats av nämnden till stor del var åtgärdade. Man gör bedömningen att lokalen kan fungera för den användning som beskrivs i ansökan. Kommunen har givetvis samma uppfattning. Det var ju kommunen som påtalat bristerna. Men

länsstyrelsen skärper kraven något: ”Det är dock tveksamt att hantera jordig potatis i anläggningen”.

Sammanfattningsvis kan konstateras att länsstyrelsen inte på någon punkt kritiserat kommunen för att man beslutade att förbjuda tillverkning av potatismos. I det ena beslutet upphävde man det ena av två likadana beslut, i det andra beslutet konstaterade man att kommunens krav var uppfyllda och att anläggningen därför borde godkännas. Kommunen hade givetvis samma uppfattning. Kort efter det att korvkiosken inkommit med rutinbeskrivning (även länsstyrelsens krav i beslutet), godkändes anläggningen även för potatismostillverkning.

INFORMATION

Granskningsnämnden har tagit del av de kommun- och länsstyrelsebeslut som anmälaren refererar till och som finns på *Uppdrag granskning*s webbplats.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Dessa skyldigheter innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att reportaget var en kritisk granskning av en kommuns hantering av ett ärende som rör en enskild näringsidkare i den aktuella kommunen. Mot bakgrund av den granskningsskyldighet som åvilar programföretaget, kan nämnden inte finna att den kritiska infallsvinkeln i sig strider mot kravet på opartiskhet.

Nämnden, som beaktar att reporterns förenklade beskrivningar av enskilda beslut av länsstyrelsen fick anses syfta till göra beslutsgången i ärendet begriplig, kan

inte finna att vad anmälaren anfört medför att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Elisabet Bäck, Jan Holmberg, Ulrika Hansson och Clas Barkman efter föredragning av Sofia Karlsson.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Sofia Karlsson